

ئىرانى سەردەمى رەئىسى و ھەرىمى كوردستان؛ چى دەگۆرپىت؟

06-08-2021

نووسەرەكان

زىيان رۆژھەلتى

كورتە : پرسىارى گرنىگ بۇ ھەرىمى كوردستان ئەوھىيە كە ھاتنى رەئىسى لە تاران چە كارىگەرىيەك لەسەر
سىياسەتى ئىران لە عىراق و ھەرىمى كوردستان دادەنىت؟

بەرابى

پرسىياري گىرنگ بۇ ھەرىمى كوردستان ئەۋەپە كە ھاتنى رەئىسى لە تاران چ كاريگەرىپپەك لەسەر سىياسەتى ئىران لە عىراق و ھەرىمى كوردستان دادەنەيت؟

ئەۋە شتىكى شاراۋە نىيە كە بەھۇي پىكھاتەي دەسەلات و سىستەمى سىياسىيە تايپەتەكەيەۋە، گۇرپانى سەرۇككۇمار بە تەۋاۋى واتاي سىياسەتتىكى تازەي نىۋخۇيى و دەرەكى لە ئىران نادات.

لە پەيۋەندىيەكانى ئىران وعىراقدا، گەللىك مزارى گىرنگى جىاجيا ھەن كە ناشى ھەموۋى لەم بابەتەدا رىز بگەين، بەلام لەم ساتانەدا ھەندىك ھەن كە زياتر گىرنگى؛ بۇ ھەرىمى كوردستان راگىرانى ھىرشى ئەو گروۋپە چەكدارانەي كە جاروبار بە پاساۋى ھەبوۋنى ئەمىريكا دەپكەنە سەر ھەوليز و دەۋروۋبەرى، ھەروەھا سەقامگىر كوردنى پەيۋەندىيەكانى لەگەل بەغدا، گەللىك بايەخدارە. ئاليزەۋە، ھەندىك لە رايەدارانى ھەرىم، كرانەۋەپەكى زياتر بەروۋى ئىران ۋەك دەرچەپەك بۇ ئەو پرسانە تەماشدا دەكەن. بۇ ئىرانىش، ھاۋسەنگى نىۋخۇيى ھىزلە عىراق بە گشتى و، چارەنوۋسى مەملاننى نىۋخۇيەكانى شىعە، مزارىكى گىرنگە. ئەمە بۇ ئەۋەي، لەۋيۋە دەرەفەتى پاراستنى نفوز و كاريگەرى و دابىنكردن بەرەۋەندىيە ئابوۋرىيەكانى خۇي بە زىندوۋىي بەھلىتەۋە و رىك بۇ ئەۋەش، پىۋىستى بە ھەرىمى كوردستان ھەپە.

سىياسەتى دەرەۋەي سەردەمى رەئىسى لە عىراق

مەمەد جەۋادى زەرىف لە پەراۋىزى دوايىن كۆبوۋنەۋەي كابىنەكەي رۇحانيدا باسى لەۋە كىردوۋە كە ئىران ھىچ ھاۋپەيمانىكى نىيە. ھەرچەندە ئەم گوتەيەي لە دەقى ئامازەكردن بە باسىكى تىۋرىي پەيۋەندىيە نىۋدەۋلەتتەپپەكاندا ھىناۋەتە سەرزارى خۇي، كە باس لەۋە دەكات لە پەيۋەندىي نىۋدەۋلەتانددا كەس فرىاي كەس ناكەۋىت، بەلام لەۋە بترازى، راستىيەك سەبارەت بەۋ عىراقە پىشانەدەت كە زەمانىك لەلايەن ھەندىك لە بەرپىرانى تارانەۋە بە پاپتەختىكى ئىران ھەژماركراۋو!

لە عىراق ئىستا ئىدى دەنگى دلپىرتر لە جاران دژ بە نفوزى ئىران پەيدا دەبن و، تەنانت ھەندىك لە كۇنە ھاۋپەيمانە شىعەپپەكانى تارانىش، لەرپى گوتارى پاراستنى بەرژەۋەندى عىراقەۋە، كەمتر ھەز بە رۇلى ئىران دەكەن. ئەگەر عىراق لە ماۋەپەكى درىژخايەندا، پەيۋەندىيەكى ھاۋسەنگى لەگەل ئەمىريكا وئىران ھەبن و، دەرگاىەك بەروۋى ۋلاتانى عەرەبى و ئەروۋپىدا بگاتەۋە، ھەروەھا سەقامگىرىيەك دروست بىت و ئابوۋرىيەكەيشى گەشە بگات، كەي پىۋىستى جارانى بە تاران دەمىنەيت؟ ئاليزەۋەپە كە لەسەرئەۋ بىنەمايەي، كە نابى كارىك بگەيت كە ھاۋپەيمانەكەت لە كۇنترۇلت دەرپچى، ئىستا ئىران خۇي بۇ سەردەمىكى نوچ لە عىراق ئامادە دەكات. خالىكى دىكە ئەۋەپە كە قوتبوۋنەۋەي تالىبان لە ئەفغانستان ئەگەر لە ماۋەي كورتخايەنىشدا نەبىت، ئەۋا لە ماۋەي درىژخايەندا زىانى بۇ تاران ھەپە. چۈنكە ۋەك رىكەرىكى سوننە، دىۋارىك لە سنوۋرە شەرقىيەكانى ئىرانەۋە دروستدەكات. جا لەبەر ئەۋە، بايەخى عىراق بۇ سىياسەتە ناۋچەپپەكانى تاران زۇر زياتر دەبىت.

سىياسەتى دەرەۋە لە ئىران زياتر لەۋەي كە بە دەست حكومەت بىت، لەژىر كاريگەرى رابەرى ئىران و سوپاي پاسداراندايە. لەدۋاي 2003ۋە، ئىران سى بالىۋىزى لە عىراق ھەبوۋە كە ھەرسىكىيان يان بەئاشكرا سەربە سوپا بوۋن يان لانىكەم قسەي وايان لەسەر بوۋە. لە ماۋەي زياتر لە يەك مانگى رابردوۋدا، لانىكەم ھەۋالى سەردانى سىن بەرپىسى پلەبەرزى ئەمنى ئىران لە ۋەزىرى ھەۋالىگىيەۋە بگرە ھەتا ھسىن تائىب سەرۋكى ھەۋالىگىي سوپاي پاسداران بۇ عىراق، رادەي ئەم پەرۇشىيەي ئىران بۇ دەستگرتن بە عىراقەۋە دەرەدەت. لەم چۈرچىۋەپەشدايە كە دەبى لە بايەخى ھەرىمى كوردستان بۇ ئىران بىۋانين.

كۇتايى

بەدەر لە مزارە گشتىيەكانى سىياسەتى پەيۋەندىدار بە پرسى كورد، ئابوۋرى، جۇرى پەيۋەندىيەكانى ئىران و ئەمىريكا، توركيا و ئىران، گىرنگىي ھەرىمى كوردستان بۇ ئىران لە ئاستى عىراق، لە بەر دوو ھۆكارى كورتمەۋدا و درىژمەۋدايە. بەشۋەپەكى درىژخايەن، ھەرىمى كوردستان دەتوانى فاكئەرىك بىت بۇ راگرتنى بالانسى ھىز لە نىۋخۇي عىراق؛ ئەۋ عىراقەي كە ھەمىشە پوتانسىيەلى ئەۋەي تىدايە كە

بېئەتە بە رىكابەرىكى ناوچەى بۇ ئىران بەلام، ئەمجارەيان بە جەودارىى شىعەىەكى- عەرەبى كە بە ھۆى ھەزەى نەجەفەوہ دەتوانىت بېئەتە دووہمىن جەمسەرى سىياسىى شىعىى لە دنىاي ئىسلامىدا.

لە ئاستىكى نىكترىشدا، خواستى كوردەكان بۇ ئەوہى بىنە بەشىك لە مەملانىى شىعىى لە عىراق تۇزىك زىاتر بووہ. دانووستاندنى يەكىتى لەگەل فەتە و دانووستاندنى پارتى و سەدرىيەكان لە نىشانەكانى ئەوہن. ئەگەرى ھاوپەىمانى پارتى و سەدرىيەكان، لە پاش ھەلبۇاردن (ئەگەر بىكرىت)، دەتوانىت فاكەترىكى يارىگۇر بىت لە ھاوسەنگىى نىوخۇبى شىعەكان و شىوازى پىكەىنانى حكومەتى داھاتوو، كە رەنگە ئىران يان پىى باش نەبىت، يان بەتەما بىت كۇنترۇلى بىكات. جا ھەرچۇننىك بىت، ھەرچى لە ھەلبۇاردنەكانى عىراق نىك دەبىنەوہو. ھەرۋەھا بە لەبەرچاۋگرتنى دۇخى نىوخۇبى يەكىتى، باىخى پارتى دىموكراتى كوردستان بە تايبەت و، ھەولنىر بە گىشتى بۇ ئىران زىاتر لە جارن ديار دەبىت. ھەلگرتنى ئالى كوردستان لە كاتى پىنشوازىكردنى سەرۋكى ھەرئىمى كوردستان لە تاران، بەدەر لە پەوہندىيە دىپلۇماتىيەكانى سەرۋكى ھەرئىم، لەوانەبە يەكىك لە نىشانەكانى ئەمە بىت.

بۇ ھەرئىمى كوردستان، مۇارى خىرا، راگرتنى ھىرشى گرووپە چەكدرايەكانە بە پاساوى ھەبوونى ئەمريكا. موئشەك و درۇنى وئىل لە ناوچەكە گرتىكى ئەمنى گەورەى درووستكردووہ. تەنىيا بۇ ئىرەش نا، بەلكوو زەنرال كنىس مەكەزى فەرماندەى سىنتكام پىشتر رايگەياندووہ كە لە شەرى كۇرپاۋە تا ئىستا ئەوہ يەكەمجارە كە بەبى بالادەستى تەواوى ئاسمانى، ئۇپەراسىۋنەكانىان دەكەن. [1] بە گوتەى مەكەزى، سوپاى ئەمريكا دۇرنى بچووك و بەردەست لەرووى بازىگانىيەوہ، بە "مەترسىدارترىن" و "پايەدارترىن" ھەرپەشە دەزانىت. ئەمە و ناروونى سىياسەتى ئەمريكا لە ناوچەكە، پالى بە ھەرئىمىشەوہ ناوہ تا لە دەرگاي ئىران بدات بۇ راگرتنى ھىرشەكان.

راستىيەكەى ھەرئىمى كوردستان ناچارە پەيوەندىى لەگەل ئىرانىش ھەبىت بەلام، خالى ھەرە گرتىك ئەوہىە كە تەقەلاى راگرتنى پەيوەندىيەكى ھاوسەنگ لەگەل دەرووبەر، بەكىتى ئەوروپا و ئەمريكا پىكەوہ بەردەوام بن.

<https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/21042021-> [1]